

ПОНЯТТЯ «СТАЖУВАННЯ» У СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Роман Станіславович КІРІН,

*доктор юридичних наук, доцент,
судовий експерт Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України
<https://orcid.org/0000-0003-0089-4086>*

Директоратом правосуддя та кримінальної юстиції Міністерства юстиції України (далі – Мінюст) 26 липня 2020 р. була організована чергова зустріч в онлайн-форматі, присвячена судово-експертній діяльності (далі – СЕД), оскільки останнім часом були прийняті важливі зміни щодо доступу до професії судового експерта. Серед питань, які були обговорені під час дискусії, було й питання про заміну процедури підтвердження кваліфікації на процедуру підвищення кваліфікації (форми підвищення кваліфікації та суб'єкти, які будуть надавати такі послуги) [1].

Слід зазначити, що останнє положення не є новелою для судово-експертного законодавства, адже підіймалося неодноразово як з боку науковців так і з боку практиків СЕД. Втім й досі, питання, пов'язані із розумінням такого поняття як «стажування» у СЕД, є актуальними, а відтак потребують додаткових розвідок.

Наприклад, автори розглядали етапи передатестаційного періоду, який передбачає, по-перше, проходження підготовки (стажування), план якої розробляється керівником підготовки, доводиться до працівника під підпис та розрахований на строк, необхідний для виконання в повному обсязі програми підготовки судового експерта, але не може перевищувати 6 місяців. При цьому конкретний строк стажування визначає її керівник, враховуючи при цьому певні елементи компетентності, необхідні для проведення досліджень з обраної експертної спеціальності та оформлення висновків експерта, а саме: а) наявність у працівника присвоєної раніше кваліфікації судового експерта; б) рівень його юридичної та спеціальної підготовки; в) навички роботи з програмно-апаратним забезпеченням. Проходження навчання (стажування) має відбуватися за програмою підготовки судового експерта, яка схвалюється науковою радою та затверджується головою Експертно-кваліфікаційної комісії (далі – ЕКК). Після проходження стажування працівник повинен підготувати звіт про результати виконання плану підготовки, а керівник підготовки - висновок за її результатами. Зазначені документи затверджуються директором підрозділу Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України (далі - ЕС МВС), у якому проводиться стажування працівника [2].

Чинний Закон України «Про судову експертизу» [3] у своєму змісті лише по одному разу вживає зазначені терміни, а саме: 1) для забезпечення належного професійного рівня фахівці, які не є працівниками державних спеціалізованих установ (далі – ДСУ) і отримали кваліфікацію судового експерта

перта, крім тих, які мають науковий ступінь, один раз на три роки повинні пройти стажування в ДСУ Мінюсту відповідно до спеціальності та підтвердити рівень своїх професійних знань (ч. 3 ст. 21); 2) ДСУ, що виконують судові експертизи, користуються правом встановлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав, проводити спільні наукові конференції, симпозиуми, семінари, обмінюватися стажистами, науковою інформацією і друкованими виданнями та здійснювати спільні видання в галузі судової експертизи і криміналістики (ст. 24).

Тож, перший висновок, який слідує із наведених приписів полягає у тому, що суб'єктом стажування виступає фахівець, який отримав кваліфікацію судового експерта. При цьому, звертає на себе увагу та обставина, що положення закону про стажування адресоване лише тим фахівцям, які не є працівниками ДСУ.

Натомість, у підзаконному акті Мінюсту [4] визначено, серед іншого, порядок підготовки та стажування фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта. До того ж, це положення поширюються як на підготовку (стажування) працівників науково-дослідних установ судових експертиз Мінюсту (далі - НДУСЕ) так і фахівців, які не є працівниками ДСУ.

Підготовка (стажування) працівників НДУСЕ, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта, здійснюється: 1) за програмою підготовки з теоретичних, організаційних і процесуальних питань судової експертизи - НДУСЕ або Інститутом права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України; 2) за програмами підготовки з відповідних експертних спеціальностей - НДУСЕ.

Підготовка (стажування) фахівців, які не є працівниками ДСУ та мають намір отримати та/або підтвердити кваліфікацію судового експерта, здійснюється: 1) за програмою підготовки з теоретичних, організаційних і процесуальних питань судової експертизи - Інститутом права та післядипломної освіти Мінюсту; 2) НДУСЕ, які мають відповідну ліцензію на здійснення освітньої діяльності у галузі підвищення кваліфікації за програмами підготовки з відповідних експертних спеціальностей.

Аналіз інших положень, що регулюють порядок підготовки та стажування фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта, дає підстави ще для одного висновку. Фахівці, які мають намір отримати кваліфікацію судового експерта проходять підготовку, а фахівці, які мають намір підтвердити кваліфікацію судового експерта – проходять стажування.

Проте, як зазначалося вище, в ЕС МВС поняття «стажування» розглядається першим етапом перед присвоєнням (підтвердженням) кваліфікації судового експерта, яке розглядається на засіданнях ЕКК з розгляду цих питань згідно з планом-розрядкою [5], тобто передбачається для працівників, стосовно яких розглядається питання про присвоєння кваліфікації судового експерта.

Так само по різному розуміється поняття «стажування» і в інших галузях законодавства з принциповим поділом наявних дефініцій на: а) ті, в

яких стажування передбачено для осіб, що є кандидатами на отримання (зайняття) кваліфікації (посади); б) ті, в яких стажування передбачено для осіб, що є кандидатами на підтвердження отриманої кваліфікації (займаної посади); в) ті, в яких стажування ототожнюється із підвищенням кваліфікації, наприклад: 1) стажування - набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань (ч. 6 ст. 18 Закону України «Про освіту»); 2) стажування - набуття особою практичного досвіду виконання виробничих завдань і обов'язків на робочому місці на підприємстві після теоретичної підготовки до початку самостійної роботи під безпосереднім керівництвом досвідченого працівника [6]; 3) стажування - підвищення кваліфікації безробітного з метою набуття практичних умінь і навичок для виконання професійних обов'язків за професією або на посаді, на яку претендує безробітний у роботодавця [7].

Саме останнє розуміння, як уявляється, і використано у положенні Мінюсту, адже, по-перше, проходження підготовки (стажування) пов'язується із наявністю у НДУСЕ відповідної ліцензії на здійснення освітньої діяльності саме у галузі підвищення кваліфікації [4]. По-друге, власне законом [3, ст. 21] передбачена ланка «підготовка - спеціалізація - підвищення кваліфікації» щодо експертів.

При цьому, слід визнати, що хоча обидва поняття і є елементами післядипломної освіти, професійного навчання, суміжними, але, в той же час - не тотожними поняттями.

Список використаних джерел:

1. Міністерство юстиції України. URL : <https://www.facebook.com/minjust.official/posts/975468139541530/>
2. Кірін Р.С., Коротаєв В.М. Передатестаційна підготовка судових експертів у системі Експертної служби МВС // Теорія та практика судово-експертної діяльності : матеріали VIII міжвідом.наук.-практ. конф. (Київ, 27 листоп. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: С. С. Чернявський, А. А. Саковський, Б. Є. Білозьоров, В. М. Атаманчук та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. – 472 с. – С. 182 – 186.
3. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12?find=1&text>
4. Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15?find=1&text>
5. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та атестацію судових експертів Експертної служби МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2017 № 102 // Офіційний вісник України від 11.04.2017 — 2017 р., № 29, стор. 114, ст. 863.
6. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою : наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>
7. Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних : наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України від 31.05.2013 № 318/655.